

УДК: 334.012.64(477)

Чумак О.В.¹, Никифорова У.В.²

¹канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-511 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Розпочата Росією війна завдала важкого удару українській економіці та бізнесу. Тільки за два місяці війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. За результатами опитувань власників та CEO підприємств на 1 серпня 2022 року 46,8% підприємств майже повністю або повністю припинили роботу з 24.02.2022 року; у порівнянні з довоєнним часом тільки 12,4% не змінили або збільшили обсяги робіт; загальні втрати МСП та CEO-підприємств, за узагальненою самооцінкою власників, за цей період війни сягнули \$85

млрд. (не враховуючи недоотриманих прибутків); 19% підприємств змушені здійснити релокацію до західних регіонів України, більшість з яких зі Сходу та Півдня нашої країни (41% підприємств Сходу вже релокували свої виробничі потужності та персонал або здійснять це найближчим часом). Як показав проведений аналіз основними напрямками такої релокації є наступні області: Львівська (20% від опитаних); Вінницька (12%); Івано-Франківська (12%); Закарпатська (10%); та місто Київ (10%), а основними мотивами переміщення є збереження бізнесу та вирішення логістичних проблем. 70% з тих, що планують переміщення, розраховує це зробити всередині країни.

Скорочення обсягів роботи привели і до скорочення працівників на підприємствах МСБ. За результатами досліджень вітчизняних економістів за пів року війни 20% персоналу були відправлені у відпустку, 27% працює на умовах скорочення зарплати і 20% було скорочено, а це понад 1 млн. осіб. На сьогодні, майже 50% підприємств України не працюють, порушенні ланцюги постачання, бюджет країни не отримує податки. Про це свідчать такі дані: впродовж адаптації до нової реальності 35% бізнес-компаній мали проблеми з фінансами, ще 29% зіштовхнулося з високим рівнем стресу працівників, а кожне п'яте підприємство мало проблем з логістикою та/або комунікацією.

В той же час український бізнес продовжує відновлюватися. Так, тільки за перші 8 місяців російсько-української війни Ukrainian Business Index зріс на 33.9%, що свідчить про те, що бізнес України почав відновлювати робочі місця, створювати товарні запаси та розширювати клієнтську базу. Правда результати діяльності в 2022 році, на жаль, залишаються на рівні половини (54%) від доходів попереднього року. На це впливають такі фактори, як: непрогнозованість розвитку подій і дій держави, фактична відсутність доступу до фінансового ресурсу для поповнення обігових коштів і реалізації проектів з розвитку.

Найбільше заважають вітчизняному бізнесу у відновленні, за даними статистики: відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку (64%); відсутність достатнього капіталу (51%); непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку (38%); непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу (35%); недоступність кредитних коштів, у тому числі по програмі 0/5-7-9 (33%)%; високі податки і збори (27%).

Аби вижити та відновити роботу у найближчий час українському бізнесу варто: переорієнтовуватися на запити потенційних покупців та під потреби ринку всередині країни (наприклад, щодо споживацького попиту, який змінився від початку війни, коли набуває обертів реалізація таких категорій товарів, що затребовані у воєнний час, як:

взуття, одяг, дитячі товари, товари для тварин, мала побутова техніка); виходити на міжнародний ринок; створювати та запускати нові напрямки; перемішатися географічно Україною.

Цікавим прикладом успішної діяльності національного бізнесу в умовах війни є тісна співпраця українських підприємців з іноземними замовниками, яких вони змогли переконати в тому, що можуть і будуть продовжувати надавати свої послуги або ж виготовляти товари навіть попри невизначеність та небезпеку. Як свідчать дані дослідження Рауопеєт, який здійснив опитування понад 4200 вітчизняних власників технологічного МСБ, що працює з іноземними клієнтами, 92% з них продовжує працювати під час повномасштабної війни, причому 70% працюють повноцінно, а 22% частково. Іншими словами, 9 з 10 компаній адаптувались до умов війни і продовжують протистояти загрозам, пов'язаним з нею. А це означає, що люди мають роботу, а власники підприємств майже в половині випадків (43%) зберегли усі робочі місця у своїх компаніях. Ще 20% опитаних зберегли більшість з них, а 38% керівників МСБ не лише забезпечили своїх працівників роботою, а й запланували найняти більше персоналу торік. Окрім того, 32% МСБ зберегли всіх своїх клієнтів, а ще 24% змогли утримати більшість з них.

Такі показники вселяють надію на покращення ситуації в економіці України на майбутнє, незважаючи на перебіг військових дій, та породжують віру в український бізнес.